

Voor een eerlijke, eenvoudige en sterke sociale zekerheid

in plaats van ze als pasmunt te gebruiken

om de begroting te stutten

Persbriefing 23 februari 2017

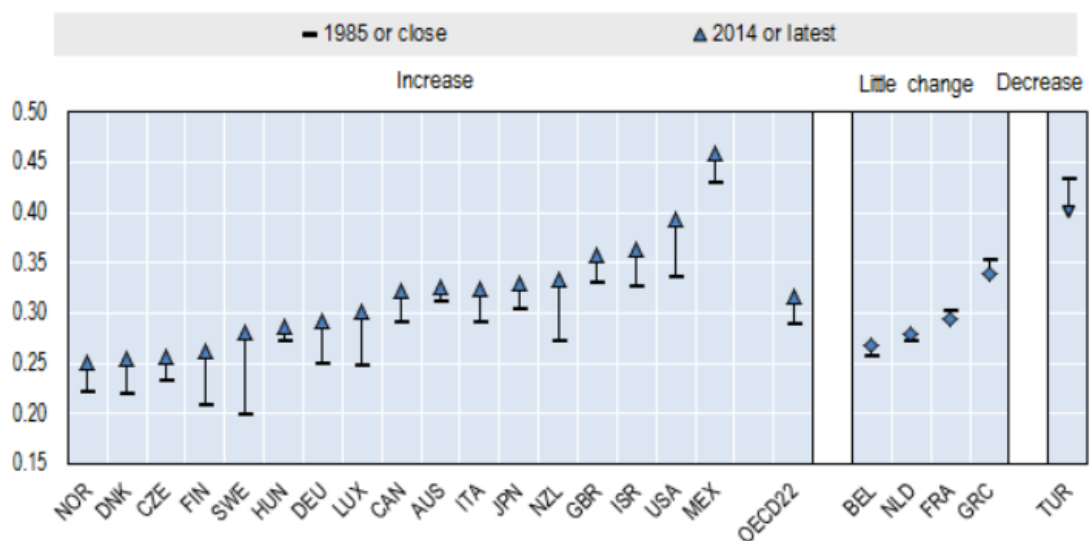
Inleiding

Solidariteit is het basisprincipe waarop onze sociale zekerheid gestoeld is. Wie ziek wordt, uitvalt of door pech wil werken maar dat niet kan, wordt 'sociaal' verzekerd.

Precies omdat het iedereen kan overkomen, dragen we sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog allemaal samen bij tot een sociaal systeem dat ons verzekert tegen armoede en tegenslag, dat ons een pensioen garandeert na een loopbaan lang werken. Een sociaal stelsel dat de garantie biedt op een betaalbare gezondheidszorg.

Zo betalen de actieven voor de gepensioneerden, de werkenden voor de werklozen, de gezonden voor de zieken. En dat volgens het principe van de sterkste schouders die de zwaarste lasten dragen. Dat evenwichtig systeem werd door de jaren heen zorgvuldig opgebouwd. Steen per steen, telkens in nauw overleg tussen overheid en de sociale partners (werkgever én werknemers).

Dankzij ons uitstekend sociale zekerheidsstelsel slagen we er ook in om ons te wapenen tegen economische crisissen. Volgens een Europese studie van de Nederlandse bank ING¹ en cijfers van de OESO is na de bankencrisis van 2008 de ongelijkheid in ons land stabiel gebleven, terwijl die in de meeste EU-landen juist toenam in die periode.

Source: OECD (2015), "In It Together", <http://www.oecd.org/social/in-it-together-why-less-inequality-benefits-all-9789264235120-en.htm>; OECD Income Distribution Database, www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm. hi

¹ <http://a57a1cd126c772e3f65c-b8e01d380645fda9dfa9d12a21c5e59a.r46.cf3.rackcdn.com/downloads/The-Unequal-Crisis.pdf>

Veelvuldige economische literatuur toont bovendien aan dat een goed uitgebouwd stelsel van sociale bescherming stabiliserend werkt om de economische impact van een terugval van de conjunctuur minder diepgaand te maken. Zo zorgt de werkloosheidsuitkering in tijden van crisis dat de koopkracht stabiel blijft. Ook op dat vlak blijkt uit onderzoek dat die 'bufferrol' van de sociale bescherming in België goed haar rol heeft gespeeld.

Financiering sociale zekerheid op de helling

Precies op het moment dat die sociale noden en uitdagingen voor de toekomst groter zijn dan ooit - denk maar aan de toenemende vergrijzing - zet de regering met haar wetsontwerp rond de herfinanciering van de sociale zekerheid (1) niet alleen de zorgvuldig opgebouwde financiering op de helling, maar (2) spoelt ze ook de fundamenten van onze sociale bescherming weg.

Dat doet ze door de zogenoemde evenwichtsdotatie afhankelijk te maken van een reeks **responsabiliseringsfactoren**. De gevolgen zijn niet min. Meer nog, het is een **historische trendbreuk**, want de **evenwichtsdotatie**, het bedrag dat jaarlijks het tekort in de sociale zekerheid bijpast, **wordt** zo de facto **afhankelijk van begrotingsdoelstellingen**. En als die niet worden gehaald, zal de sociale zekerheid als pasmunt dienen.

Een omgekeerde evenwichtsdotatie dus, de wereld op haar kop. Niet de objectieve sociale noden en behoeften zullen voortaan het uitzicht van de sociale zekerheid bepalen, wel de mate waarin de sociale zekerheid bijdraagt tot de sanering van de overheidsfinanciën.

Dat is niets minder dan **schuldig verzuim** (*meer daarover in bijlage pagina's 9 en 10*).

Het plaveit de weg naar een Angelsaksisch model. Alleen uitstekende zorg voor wie het kan betalen. Een pensioen dat je maar zelf bij elkaar moet rapen. Amper bescherming bij jobverlies. Het lijken schrikbeelden uit een ver verleden, maar dat is wel degelijk wat op het spel staat in de toekomst.

Net daarom is het **cruciaal om de financiering en de huidige systemen van sociale bescherming fundamenteel te herdenken voor de toekomst**, én aan te passen aan de noden en bezorgdheden van vandaag. **sp.a** is van mening dat dat voer is voor een **ernstig debat**.

Maar dan wel **op zo'n manier dat het een samenleving versterkt** - op basis van een positief en breed gedragen toekomstproject - in plaats van bestaande sociale systemen enkel te ontmantelen omdat ze niet meer zouden deugen, zoals nu gebeurt.

N-VA-systematiek ten voeten uit

Wat dit mechanisme in voorliggend wetsontwerp zo persvers maakt, is dat voortaan niet langer de noden en behoeften het uitzicht van de sociale zekerheid bepalen, maar wel haar bijdrage aan een algemene besparingsoperatie. Of, hoe meer op Financiën misrekend wordt, hoe meer de sociale zekerheid zal bloeden.

Het **Rekenhof** toonde zich bij elke begrotingscontrole van deze N-VA-regering bijzonder kritisch. Telkens hekelt ze het manifeste gebrek aan achtergrondinformatie: hoe werden de opbrengsten geraamd en zijn ze wel realistisch of haalbaar?

N-VA verspreidt vandaag de boodschap “begrote fiscale inkomsten 2016 = gerealiseerde fiscale inkomsten 2016.” Die bewering klopt niet. Want minister van Financiën Johan Van Overtveldt wil nu afgerekend worden op de verwachte ontvangsten, na boekhoudkundige truken dan nog, zoals vooropgesteld na de laatste begrotingscontrole. Dat is zoals een marathon aankondigen, tijdens het lopen beslissen dat een marathon geen 42 kilometer maar 20 kilometer lang is. En na 20 km gelopen te hebben trots beweren dat je een marathon gelopen hebt.

Hieronder de feiten.

2016		initiële begroting	gerealiseerd	verschil t.a.v. initiële begroting
KAS	totale fiscale ontvangsten	107.978	104.027	-3.951
	economische groei '16	1,3%	1,2%	

Bij de opmaak van de begroting 2016 (in oktober 2015) rekende de minister van Financiën erop 107.978 miljard euro aan belastingen te innen. Uit de laatste cijfers van de FOD Financiën blijkt dat het bedrag aan geïnde belastingen beperkt blijft tot 104.027 miljard euro. Dat is een tekort van bijna 4 miljard euro in vergelijking met de initiële opmaak van de begroting.

De gerealiseerde economische groei in 2016 ligt met 1,2% nauwelijks lager dan de verwachte economische groei van 1,3% ten tijde van de opmaak van de begroting 2016. De lagere groei kan amper 210 miljoen euro aan tegenvallende ontvangsten verklaren.

De oorzaak van de tegenvallende ontvangsten ligt dus elders. Ofwel is minister Johan Van Overtveldt écht niet bekwaam, ofwel zit er een terugkerende, doelbewuste, systematiek in om de sociale zekerheid uit te hollen. Wij denken dat laatste, als je naar de cijfers van de **Nationale Bank** kijkt voor de volgende jaren. Door de niet-gefinancierde taks shift kijken we in 2020 tegen een tekort in de begroting aan van meer dan 6 miljard euro (bron: Nationale Bank).

Het *track record* van minister van Financiën Johan Van Overtveldt laat dus het ergste vermoeden voor de toekomst. Keer op keer haalt hij de vooropgestelde fiscale inkomsten niet. Wat al tijdens de vorige begrotingsopmaak *onder de radar* gebeurde - 900 miljoen besparingen in de **gezondheidszorg** omdat de minister de ontvangsten verkeerd raamde - én besparen op de **pensioenen** - dreigt door dit wetsontwerp dus gewoon elk jaar opnieuw te gebeuren.

Meer zelfs, **besparen in de sociale zekerheid wordt op deze manier gewoon een wet**. De behoeftenlogica wordt dan definitief ingeruild voor een besparingslogica. Dat is een zware inbreuk op ons sociaal model dat gedurende de laatste 70 jaar zorgvuldig is opgebouwd in overleg met de sociale partners.

Is dit nu allemaal toeval? Helemaal niet. Het is de N-VA strategie die zich doorzet in de regering en in het parlement. Meer zelfs, dit betonneren in een wet is de expliciete instructie van de N-VA-partijvoorzitter. Al twee jaar op een rij roept Bart De Wever in zijn nieuwjaarsboodschap op om verder te besparen in de sociale zekerheid. “Omdat er geen andere keuze is.” Tegelijk herhaalt hij stelselmatig de daling van het overheidsbeslag als één van de successen van deze regering. Met andere woorden: de ontvangsten mogen niet sterker toenemen.

Experten trekken aan alarmbel

Professor Vielle (UCL) noemt het wetsontwerp ronduit een **Thatcheriaanse paradigmawissel**.

Tijdens de hoorzitting over de impact van dit wetsontwerp drukte de **voorzitter van het intermutualistisch college, Jean Hermesse**, de leden van meerderheid en de regering - tevergeefs - met de neus op de feiten:

“Mesdames et messieurs, quelques chiffres. En 2000, nous avons en Belgique 186.000 personnes de plus de 85 ans. Je vous donne ces chiffres-là parce qu'ils ont un effet, vous vous en rendez bien compte, très important sur les dépenses de sécurité sociale. En 2017, 300 000. En l'an 2030, nous serons 350.000 et en l'an 2050 700 000. Ceci est une certitude. Pas besoin de faire beaucoup de calculs et d'études. Les personnes qui vont avoir 85 ans en l'an 2050 sont bien sûr déjà nées et présentes. Donc l'impact sera important.”

Autre exemple, en invalidité, de l'an 2000 à l'an 2010, nous avons eu 80 000 invalides en plus. De l'an 2010 à l'an 2015, 90 000 en plus. Et les simples projections démographiques, je ne prends que l'effet mécanique démographique, nous indiquent que, de 2016 à 2022, il y en aura 125 000 en plus. Et ceci c'est uniquement sur base du nombre de personnes qui vont venir sur le marché de travail, du nombre de femmes et de l'effet du vieillissement.”

En Hermesse koppelde hieraan:

“Mesdames et messieurs, nous croyons qu'avec cet article-là c'est vraiment condamner la sécurité sociale à des économies structurelles continues. Donc il est fondamental que cet article-là soit modifié, ne soit plus mis en liaison avec des éléments qui sont là. Renvoyons au Comité d'étude du vieillissement qui a été instauré en 2001 et qui, chaque année, sort un rapport scientifique sur la réalité de l'impact du vieillissement sur les chiffres de la sécurité sociale. Cela, ce serait scientifiquement fondé et pas lié à d'autres paramètres qui n'ont rien à voir avec le vieillissement.

Danny Pieters, hoogleraar sociale zekerheidsrecht en expert ter zake van de N-VA, was zelfs bijzonder kritisch voor zijn eigen partij in Knack² enkele weken geleden. **“De sociale zekerheid dient niet om het gat in de begroting te dichten.”** Of nog uit datzelfde interview: *“Ik zal u zeggen waar ik níét in geloof: besparen in de gezondheidszorg. Als we willen dat iedereen recht heeft op goede gezondheidszorg, en als we niet willen opschuiven naar een model zoals in Engeland, waar alleen mensen die ervoor kunnen betalen de beste zorg krijgen, zal het al een hele kunst worden om de groeiende kosten van de gezondheidszorg binnen de perken te houden.”*

Uit het rapport van de Commissie Pensioenhervorming 2020-2040: *“Het geheel van de sociale uitgaven neemt toe van 25,3% van het bbp in 2015 naar 27,6% in 2060, na een maximum van 28,2% van het bbp rond 2040. Over de hele periode, tussen 2015 en 2060, bedragen de budgettaire kosten van de vergrijzing 2,3% van het bbp door de gestegen uitgaven voor pensioenen (2,3% van het bbp) en gezondheidszorg (1,9% van het bbp). De totale overige uitgaven dalen met 1,9% van het bbp over dezelfde periode, vooral de werkloosheidsuitgaven (-1,1%) en de kinderbijslag (-0,4%) nemen af.”*

De **Commissie Pensioenhervorming 2020-2040** doet dan ook deze aanbeveling: **“Welke concrete opties ook genomen worden, het zoeken naar bijkomende financiering is onafwendbaar, zowel op korte termijn als op langere termijn. Dit moet gebeuren op een maximaal billijke en economisch efficiënte wijze. De Commissie is van oordeel dat financiering op basis van vermogen daarin een rol moet spelen.”**

² Knack van woensdag 25 januari 2017

Hoe dan wél?

De manier waarop we een moderne, nieuwe en sterke sociale zekerheid uittekenen, is voer voor een ernstig debat. Dat vereist een plan van aanpak op lange termijn voor een sociale zekerheid die efficiënter, eenvoudiger en beter is. Maar dan wel een sociale zekerheid waarmee je een sterkere samenleving bouwt: waarin iedereen mee is, die een vangnet of springplank biedt voor wie dat even nodig heeft en *last but not least* zekerheid biedt. Op basis van een positief en breed gedragen toekomstproject - in plaats van bestaande sociale systemen enkel te ontmantelen omdat ze niet meer zouden deugen, zoals nu gebeurt.

Zoals de Commissie Pensioenhervorming 2020-2040 expliciet aanbeveelt, is het zoeken naar extra financiering voor onze sociale zekerheid onafwendbaar. **sp.a** is er alvast van overtuigd dat dat begint met **twee fundamentele principes**:

1. Een eerlijke fiscaliteit

De in België geproduceerde rijkdom stijgt voldoende om vernieuwende en duurzame financieringsbronnen te vinden, met name via een rechtvaardige en billijke fiscaliteit. Dit is noodzakelijk opdat de sociale zekerheid op duurzame manier zou kunnen bijdragen tot de sociale samenhang en het welzijn.

Sinds ze van start is gegaan in 2014, probeert deze regering de schijn hoog te houden dat ze geen regering voor de rijken is, en dat ze wél een ferme bijdrage vraagt van de grote vermogens. Er wordt met de kaaimantaks gepocht, met de speculatietaks, met de verhoging van de roerende voorheffing en met de verhoging van de beurstaksen. In het debat naar aanleiding van de beleidsverklaring van premier Michel in oktober 2016 claimde MR-fractieleider Ducarme zelfs dat geen enkele federale regering zoveel geld had gehaald bij de grote vermogens als deze. Een jaar eerder, in 2015, zei de premier dat zelfs ook al: *“Nog nooit haalden we zo veel inkomsten uit kapitaal als met deze regering.”* Intussen is de speculatietaks afgeschaft, blijkt de kaaimantaks kaas vol gaten en vallen de inkomsten van de roerende voorheffing en de beurstaks ferm tegen.

Vandaag wordt dat principe in ons belastingsysteem dus bijlange niet gerespecteerd. Meer nog, vermogens dragen zelfs helemaal niet bij tot de financiering van de taks shift.³

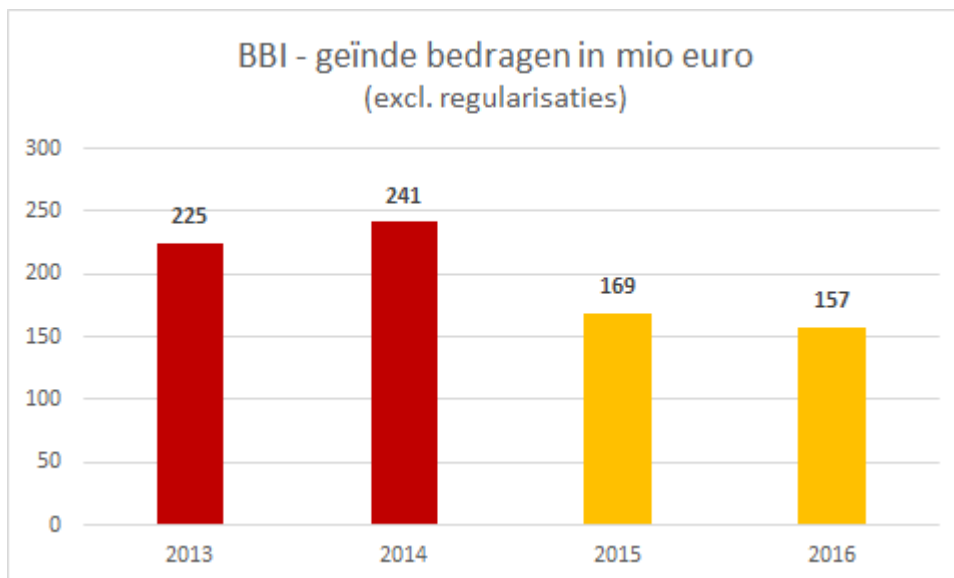
Wie vooral inkomen haalt uit vermogen, betaalt minder belastingen dan wie vooral inkomen of geld verdient door te werken. Om een nieuwe, eerlijke maar vooral sterkere sociale zekerheid uit te bouwen, moeten we eindelijk eens **elke euro als een euro beschouwen**, vanwaar die ook komt: uit arbeid, uit vermogen of uit de verhuur van 25 villa's.

³ <https://www.s-p-a.be/artikel/vermogens-dragen-helemaal-niets-bij-tot-de-financi/>

2. Een herstart van de fraudebestrijding

Volgens onderzoeksrechter Michel Claise doet deze regering helemaal niets tegen fiscale fraude. Zo werden twee topspeurders in de strijd tegen fiscale fraude, Karel Anthonissen en Peter Van Calster, aan de kant geschoven. De Bijzondere belastinginspectie (BBI) werd de afgelopen twee jaar ingezet als een registratiekantoor voor fiscale amnestie in plaats van als opsporingsdienst. Nochtans leverden de zuivere opsporingsonderzoeken van de BBI in 2013 respectievelijk 30% en 40% méér op dan in 2015 en 2016. Bij justitie laat men intussen zoveel mogelijk grote fraudezaken afkopen in plaats van fraudeurs te berechten.

De coördinatie inzake fraudebestrijding werd helemaal opgegeven: het college voor de strijd tegen de fraude kwam sinds de start van de regering amper twee keer samen. En als er een goeie maatregel wordt genomen, zoals de kaaimantaks, dan wordt die zo ontworpen dat die makkelijk te omzeilen is. Tot slot blijven hoopvolle aankondigingen, zoals de meldingsplicht van banken over offshore-constructies aan de fiscus en de uitbreiding van de onderzoeksbevoegdheden van de BBI, dode letter.

Bijlage: het schuldig verzuim van de N-VA

Sinds haar ontstaan, na de Tweede Wereldoorlog, financieren we onze sociale zekerheid op basis van objectieve sociale noden en behoeften in onze samenleving. Dat zorgt voor een stabiel systeem dat uitgaat van sociaal kapitaal met aandacht voor iedereen, zonder onderscheid. Niemand wordt met andere woorden aan zijn lot overgelaten.

Precies omdat het ons iedereen kan overkomen, dragen we allemaal bij tot een sociaal systeem dat ons verzekert tegen armoede en tegenslag, dat ons een pensioen garandeert na een leven lang werken of een garantie is voor neemt en betaalbare gezondheidszorg.

Sinds 1995 is een globaal financieel beheer van kracht en worden de verschillende takken van de sociale zekerheid uit één globale kas gefinancierd volgens hun behoeften. Aan de uitgavenzijde nemen de gezondheidszorg en de pensioenen samen ongeveer twee derden voor hun rekening

De **inkomsten** komen uit:

1. **individuele bijdragen op de lonen** (grootste deel);
2. alternatieve financiering, uitgedrukt als een percentage van de btw-ontvangsten en van de roerende voorheffing;
3. een 'klassieke' rijkstoelage;
4. Om het tekort dat dan nog overschiet om de behoeften te dekken, bestaat er sinds 2010 een 'evenwichtsdotatie'.

Sinds de jaren 90 wordt een beleid gevoerd dat de bijdragen/lasten op werk vermindert. Dat betekent uiteraard minder ontvangsten voor de financiering van onze sociale zekerheid uit die bijdragen/lasten. De '**alternatieve financiering**' is daar een compensatie voor.

De '**klassieke**' rijkstoelage is een vast bedrag (gekoppeld aan de indexevolutie) dat van bij het ontstaan van de sociale zekerheid wordt toegekend maar dat - na de staats hervorming, waarbij belangrijke delen uit het gezondheidsbeleid en de kinderbijslag werden overgeheveld naar de regio's - klein is geworden. Historisch werd die rijkstoelage immers toegekend omdat via de sociale zekerheid ook niet-beroepsgebonden risico's worden gedekt. Denken we maar aan de terugbetaling voor gezondheidszorg of gezinsbijslagen, waar iedereen aanspraak op maakt ongeacht zijn of haar beroepsstatus.

Sinds 2010 is er ook een **evenwichtsdotatie**, waarvan het bedrag jaarlijks bij KB wordt vastgelegd. Die zorgt ervoor dat het saldo van de sociale zekerheid op nul wordt gebracht. Deze evenwichtsdotatie, die initieel werd ingevoerd om de impact van de economische crisis op de sociale zekerheid op te vangen (meer uitgaven en terugvallende bijdragen), **zal in de toekomst steeds belangrijker worden. Talrijke rapporten tonen immers aan dat de objectieve sociale noden en behoeften zullen toenemen, alleen al door de vergrijzing.**

En die rapporten maken duidelijk dat, om die behoeften te dekken, ook bijkomende middelen nodig zijn. En dat alleen bijdragen op arbeid daarvoor niet zullen volstaan. Zeker als men - terecht - de lasten op arbeid wil verlagen. Het rapport van de expertencommissie voor de pensioenen is terzake zeer expliciet: *"Kortom, welke concrete opties ook genomen worden, het zoeken naar bijkomende financiering is onafwendbaar, zowel op korte termijn als op langere termijn. Dit moet gebeuren op een maximaal billijke en economisch efficiënte wijze. De Commissie is van oordeel dat financiering op basis van vermogen daarin een rol moet spelen"*⁴

En het is dus precies via die evenwichtsdotatie dat die noodzakelijke 'algemene middelen' zouden moeten ingebracht worden in de financiering van de sociale zekerheid.

Door nu een aantal zogenoemde **responsabiliseringsfactoren wettelijk te betonen**, maakt de regering die cruciale evenwichtsdotatie voorwaardelijk. En ze maakt ze niet voorwaardelijk van behoeften (die correct en objectief moeten vastgesteld worden en waar efficiëntie en optimalisatie best mogen spelen) maar afhankelijk van een besparingsbeleid in de globale overheidsfinanciën. Anders gezegd: de dotatie wordt afhankelijk van de mate waarin ook de sociale zekerheid bijdraagt tot de sanering van de overheidsfinanciën.

Wat zijn die responsabiliseringsfactoren?

(1) de effecten van maatregelen inzake de strijd tegen de sociale fraude; (2) de effecten van maatregelen inzake de strijd tegen de mechanismen van oneigenlijk gebruik; (3) de bijdrage van de sociale zekerheid in de realisatie van de budgettaire doelstellingen zoals vastgesteld in het Stabiliteitspact; (4) de oorzaken van de verhogingen van de volume-effecten; (5) het respecteren van de budgettaire neutraliteit of niet van de akkoorden gesloten tussen de sociale partners, die zelf corrigerende maatregelen moeten voorstellen. De regering beslist vervolgens of zij het akkoord geheel of gedeeltelijk uitvoert en neemt ook een beslissing inzake de compenserende maatregelen; (6) de opvolging van de maatregelen voorzien door de regering. In het geval van niet uitgevoerde maatregelen, stelt de regering nieuwe maatregelen van dezelfde aard voor.

Conclusie: de gevolgen zijn niet min. Meer nog, het is een **historische trendbreuk**, want de **evenwichtsdotatie wordt** zo de facto **afhankelijk van begrotingsdoelstellingen**. En **als die niet worden gehaald, zal de sociale zekerheid als pasmunt dienen**. Een omgekeerde evenwichtsdotatie dus, de wereld op haar kop.

⁴ <http://pensioen2040.belgie.be/docs/rapport-062014-nl.pdf>